

Le ni predčasna prvoaprilska šala!

V naše uredništvo od vsepovsod prihajajo pisma, protesti, prošnje za pojasnila, telefonski klički itd. v zvezi s televizijskimi oddajami v slovenskem jeziku iz deželnega sedeža ustanove RAI deželnega sedeža v Trstu. Oglašajo se seveda tisti, ki teh oddaj kratkomalo ne vidijo. Sprašujejo zato, če jih morda nekdo že spet vleče za nos.

Zadeva seveda ni tako preprosta, kot bi se zdelo na prvi pogled.

V javnosti se še nista polegla vik in krik, ki so ju zagnali nekateri italijanski krogi, češ da so bili zaradi televizijskih oddaj v slovenskem jeziku po vsem italijanskem ozemlju zamračeni italijanski televizijski sporedi iz Kopra. Tako je med drugimi poudaril v svoji dolgi izjavi za tisk deželni svetovalec zelenih Ghersina, ni svetovalc zelenih Ghersina, vneta pa so mu pritrjevali nekateri vodilni predstavniki italijanske manjšine v Sloveniji.

Tako se je zgodilo, da smo se Slovenci v Italiji vnovično znašli na zatožni klopi, in sicer z očitkom, če že ne kar z obtožbo, da smo dejansko odgovorni za krantenje pravic italijanski manjšini v Istri!

Resnica je seveda povsem drugačna. Konvencija med predsedstvom rimske vlade in ustanovo RAI je za televizijske oddaje v slovenskem jeziku — le štiri ure TEDENSKO, Italijani na televiziji Koper jih imajo 10 ali 11 DNEVNO! — določila frekvence, ki so bile s pogodbo že oddane (napaka ali kaj hujšega?). Z dvema frekvencama je razpolagala zasebna tržaška družba Ponteco, ki je s svojimi oddajniki posredovala sporede televizije Koper gledalcem na območju Trsta (mesta). Ko je pred kratkim družba RAI te oddajnike odkupila od Ponteca, ni bilo več hudih ovir za začetek televizijskih oddaj v slovenskem jeziku. Toda te oddaje lahko gledajo le ljudje v mestnih predelih. Vsi ostali Slovenci — na Krasu, Goriškem, da Benečanov niti ne omenjamo — takih oddaj kratkomalo ne morejo videti, medtem ko lahko krasno vidijo sporede iz Kopra.

DRAGO LEGIŠA

■■■■ 2

Glavna pozornost velja političnim volitvam

V Italiji se pripravljajo na deželne volitve, ki bodo 23. aprila. Volitve bodo v deželah z navadnim statutom, kar pomeni, da je dežela Furlanija Julijska krajina tokrat izvzeta. Volitve bodo potekale po novih predpisih, ki jih je parlament odobril pred kratkim in so skoraj popolnoma v skladu z večinskimi volilnimi sistemom. (Oblast dobi, kdor zmagaja na volitvah, vsi ostali so v opoziciji.)

Zaradi tega je nujno oblikovanje širših volilnih združb ali zavezništva, kajti v nasprotnem primeru manjše politične sile ostanejo brez predstavnikov v novih deželnih svetih. Izidi deželnih volitev bodo po soglasnem mnenju zelo verodostojen preizkus ali test političnega stanja v državi. Voditelj tako imenovanega »pola svoboščin« Silvio Berlusconi dosledno ponavlja, da bodo skorajšnje volitve dokazale, kako sedanji parlament ni legitim in bi ga predsednik republike moral razpustiti. Berlusconi bi tudi najraje videl, da bi nove politične volitve bile že v mesecu juniju. Očitno čuti, da čas ne dela v njegovo korist; to pomeni, da njegov vpliv na množice volivcev postopno pojenjuje. Samo tako si moremo tudi razlagati izredno in nenavadno ostrino njegovih javnih nastopov in zlasti njegovih neposrednih napadov na predsednika republike. Mnogi opazovalci imajo celo vtis, da je mož izgubil živce.

Berlusconi se gotovo zaveda, da njegovo vodilno vlogo znotraj

»pola svoboščin« čedalje bolj ogroža voditelj Nacionalnega zavezništva Gianfranco Fini. Ta namreč razpolaga s politično silo, ki je dobro organizirana po vsem državnem ozemlju in katere trdno ogroditelj sestavljajo kadri razpuščene misovske stranke. Z razliko od Berlusconijevega Gibanja Naprej, Italija! je Finijevo Nacionalno zavezništvo prava in resnična politična sila z lastnimi idejami in lastnim programom. Medtem ko gre Berlusconi predvsem, če že ne samo, za oblast, se Fini zavzema za oblast, a tudi za uveljavitev nekoga programa.

Na to dogajanje bi rad vplival Rocco Buttiglione, glavni tajnik manjšinskega dela Ljudske stranke. Z Berlusconiem je bil brez pooblastila pristojnega strankinega organa sklenil volilno zavezništvo, ki naj ubije dve muhi na en mah: zmagaja na bližnjih deželnih volitvah in hkrati oslabi politično moč skrajne desnice in njenega glavnega voditelja Finija. Zgodilo pa se je, da je večina vsedržavnega sveta Ljudske stranke zavrnila Buttiglionejev načrt. To je imelo za posledico, da se je stranka razbila na dva skoraj enaka dela. Kot se v takih primerih običajno dogaja, ima s tem sporom opraviti sodišče, politične posledice pa so naravnost porazne za gibanje italijanskih krščanskih demokratov in za njihovo politično enotnost, ki je ni več.

Precej zmede je tudi v levi ali sredinskolevi fronti. Tu ima važ-

no besedo predvsem Demokratična stranka levice (DSL). Zaradi nauka z lanskimi političnimi volitvami — zmagal je namreč Berlusconi »pol svoboščin« — se DSL dobro zaveda, da bo na novih političnih volitvah lahko uspešna le, če bo privabila na svojo stran, to je na stran svojega volilnega zavezništva tudi in predvsem volivce, ki pripadajo sredini. V poštev prihajajo volivci Ljudske stranke, a tudi socialisti, socialdemokrati, liberalci, republikanci, radikalci, zeleni in drugi. Mnogi teh so se sicer že opredelili za takšno volilno zavezništvo, a voditelji DSL imajo

Iz vsebine:

Po občnem zboru
Kmečke zveze (str. 3)

A. Kodolja:
Ob Paljkovem »Nemiru«
(str. 5)

J. Stefančič:
Reševanje osebnih težav
(str. 5)

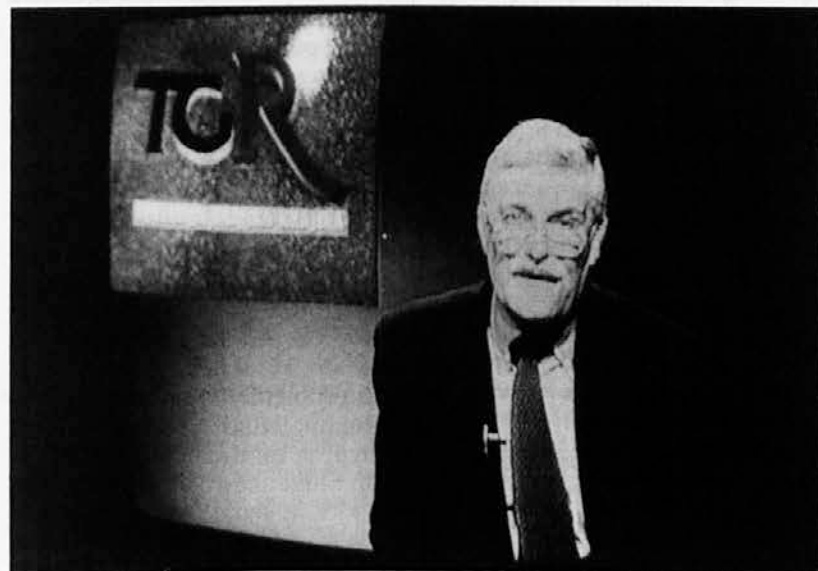
D. Devetak: 10. goriški
Film Video Monitor
(str. 6)

velike težave s skrajno levico, organizirano v Stranki komunistične prenovne. Slednja vztraja na stališču, da je treba predvsem doseči enotnost levice, češ da je to pogoj za izoblikovanje takšnega zavezništva, ki bo sposobno voditi boj za oblast in tudi za uveljavitev programa, ki ustreza leVICI.

Pozornost glavnih političnih sil ni, kot vidimo, obrnjena toliko na deželne volitve 23. aprila, temveč predvsem na prihodnje politične volitve, ki naj bi bile po Berlusconijevem mnenju že junija, a ki bodo, kot vse kaže, v letošnjem oktobru.

Zanimivo je dalje, da politiki takorekoč molčijo o konkretnih problemih, ki bi jih morali obravnavati in reševati vlada, parlament in tudi deželni sveti ter deželne vlade. Tako se puščajo v nemar gospodarski in socialni problemi, vprašanje javnih izdatkov in ogromne državne zadolžitve, pro-

D.L. ■■■■ 1

Prvi slovenski televizijski dnevnik je predstavil Miro Oppelt (foto D. Križmančič)

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 30. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Irska, lepa in tragična (Dorica Makuc); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Osip Šest: »Kar po domače«. Priredba Simon Preprost; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližjega vzhoda.

■ PETEK, 31. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Osip Šest: »Kar po domače«. Priredba Simon Preprost; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: S pravljico po svetu (Meri Ozbič); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 1. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 9.25 Potpuri; 10.00 Poročila; 11.30 Iz Dopisnic z najbližjega vzhoda; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Mala scena. Lida Turk: 22. leto ob zori: »V večno mesto«.

■ NEDELJA, 2. aprila, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Mestni godci«. Grimmova pravljica; 11.00 Čakole na placu; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Koroški obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mala scena. Lida Turk: 22. leto ob zori: »Vlak za Rim«; 14.40 Potpuri; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.00 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 3. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Nocoj smo poslušali burjo. Vpogled v 90-letno delovanje SPDT (Marinka Pertot); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Osip Šest: »Kar po domače«. Priredba Simon Preprost; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na otroškem valu, vodi Martina Repinc; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave.

■ TOREK, 4. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Cigani, večni popotniki (Katja Kjuder); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Mi in glasba; 18.00 Primož Kozak: Dialogi.

■ SREDA, 5. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Koroški obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«. Roman; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: Literarne kritičke skice in osnutki.

Glavna pozornost velja političnim volitvam

blem organiziranega kriminala, pred katerim se zdi, da je oblast nemočna, in cela vrsta drugih zelo važnih problemov.

Resni in daljnovidni ljudje svarijo javnost pred nevarnostjo, da bi Italija utegnila celo biti izključena iz nadaljnega procesa evropskega združevanja. Prav pred dnevi je doživela sramoto, da zanjo že ne veljajo t.i. »šengenski sporazumi« o prostem gibanju oseb po ozemlju sedmero evropskih držav. To pomeni, da so italijanski državljani v tem pogledu izenačeni z državljani iz dežel tretjega sveta. Zaradi velikega razkoraka med državnim primanjkljajem oziroma zadolžitvijo in kosmatim notranjim proizvodom pa je že zdaj jasno, da Italija leta 1998 ne bo imela enotne evropske valute, ki jo predvidevajo sporazumi iz Maastrichta.

Se morda utegne celo zgoditi, da bo Slovenija vstopila v Evropo, Italija pa iz nje izpadla?

Le ni predčasna prvoaprilska šala!

Rojstvo slovenske televizije v Trstu je bilo, kot je bilo napovedano, v ponedeljek, 27. marca, ob 20.30. O njem je, hvala Bogu, zelo izčrpno še isti dan v večernem dnevniku poročala RTV Slovenija, v svojih poročilih pa jih je — sicer zelo kratko — omenila tudi italijanska tretja deželna mreža. Tako so se vsaj nekateri slovenski gledalci le prepričali, da vse skupaj le ni bila predčasna prvoaprilska šala.

Nič čudnega ni, če je večina naših ljudi zaradi tega razočarana. Poskus televizijskih oddaj v slovenskem jeziku že tako prihaja z 20-letno zamudo; zato se sprašujemo, če bomo morali zares čakati nadaljnjih 20 let, da bomo na tako važnem področju, kot je televizija, lahko enakopravni z večino.

Glede na takšno stanje pa je treba vendarle dati vse priznanje in iskreno čestitati entuziazmom pri Radiu Trst A, ki so se v skoraj nemogočih razmerah in pogojih odločili za začetek televizijskih oddaj v slovenskem jeziku.

»Če bomo prišli na oblast, bomo kratkomalo odpravili zakon o enakih možnostih (par condicio)«, je izjavil Silvio Berlusconi v parlamentu, preden je ta priznal, da je omenjeni zakon v skladu z ustavo.

Iz manjšinskega sveta

Koroški Slovenci se tudi, podobno kot mi, zavzemajo za samostojen oziroma zagotovljen mandat ali zastopstvo. To želijo predvsem doseči na deželni ravni. Pred kratkim se je mudila delegacija koroške Enotne liste (ki je glavni izraz koroške slovenske politične volje) na Dunaju in se je v ta namen sešla s parlamentarnimi strankami. Koroški Slovenci si v tem smislu prizadevajo za samostojen deželnozbornski mandat, to je sedež v tem verjetno zanje najpomembnejšem izvoljenem telesu. — Naj spomnimo, da so sicer prav Slovenci okoli Narodnega sveta pred leti že imeli svojega poslanca v dunajskem parlamentu, ki je bil Karel Smolle. — Kaže, da glavne avstrijske stranke podpirajo te težnje koroških Slovencev.

Slovenci na Madžarskem imajo svoj časopis Porabje. Izhaja že peto leto in je glasilo Zveze Slovencev na Madžarskem. Izdajajo ga v mestu Monošter, tiska pa se v Murski Soboti v Sloveniji. Prinaša članke v slovenščini, porabskem narečju in v madžarščini. Slovenci na Madžarskem imajo tudi svojo oddajo Slovenski utrinki na drugem programu madžarske državne televizije, ki gre po vsej državi. V Budimpešti pa imajo naši rojaki svoje Slovensko društvo.

Slovenski zunanji minister Zoran Thaler je med svojim nedavnim obiskom na Dunaju predlagal, naj bi prišlo med Avstrijo in Slovenijo do bilateralne pogodbe za zaščito Slovencev na Koroškem in na Štajerskem. Thaler je še dejal, da je Slovenija tako pogodbo že podpisala z Madžarsko, in si to prizadeva tudi z Italijo.

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev M. Grilc je na tiskovni konferenci v Ljubljani predstavil načrt o prenovi NSKS. Ta naj postane organ, ki bo povezoval vse koroške Slovence ne glede na ideološko ali politično pripadnost in bi omogočil izvolitev narodnega zastopstva.

Na Koroškem imajo v marcu serijo predavanj o perspektivah narodnih manjšin na temo »Dileme zgodovine koroških Slovencev«. Kot piše Naš tednik, gre za pobudo, ki hoče osvetliti manjšinsko problematiko z novim, kritičnim pogledom na nacionalizem. Govor je bil tudi o stališču koroških Slovencev do Evropske unije, kjer je sedaj tudi Avstrija.

Krščanska kulturna zveza v Celovcu je letos pripravila 23. os-

rednji koncert Koroška poje. Ta je letos imela še poseben zgodovinski pomen, saj so se prireditelji odločili za izvedbo pesmi slovenskih skladateljev, ki so morali zapustiti domovino po komunistični revoluciji in so odšli v tujino. KKZ bo tudi izdala posebno zbirko teh pesmi.

Pred časom je bila v Celovcu večja manifestacija v podporo Romov, ki so doživeli vrsto napadov izrazito rasističnega značaja. Sodelovali so Mohorjeva družba, dnevnik Kleine Zeitung, avstrijska radiotelevizija ORF in slovenske osrednje organizacije. S tem so hoteli opozoriti avstrijsko in koroško javnost posebej na nujno solidarnost z manjšinami.

Čestitke Ssk

Ob začetku slovenskih televizijskih sporedov RAI izraža deželno tajništvo Slovenske skupnosti svoje veselje, da je po 20-letnem čakanju vendarle prišlo do izpolnitve zakonskih določil o slovenski televiziji. To je velika obogatitev za vso našo narodnostno skupnost, a tudi za ves obmejni prostor.

Ssk čestita in vošči vsemu osebju Radia-televizije Trst A, da bi uspešno delalo na novem področju v korist informativne, kulturne in razvedrilne rasti naše družbe. Obenem izraža pričakovanje, da bodo oddaje čimprej prišle iz eksperimentalne v redno fazo, za kar so potrebne še okrepitev osebja in sredstev, da se bodo z novo konvencijo podaljšale in da bo njihova vidljivost krila celotno manjšinsko in sosednje ozemlje.

Odposlanstvo DSL je bilo na obisku v Ljubljani, kjer sta ga sprejela predsednik Kučan in zunanji minister Thaler. V odposlanstvu je bil tudi slovenski senator v Rimu Darko Bratina.

Knjiga o Stični

»Stiška opatija 1136-1784« je naslov knjige Jožeta Mlinariča, ki so jo pred kratkim predstavili v Pokrajinskem arhivu v Mariboru. Delo obsega več kot 1100 strani in je bogato ilustrirano. V njem je nad 400 črnbelih in barvnih fotografij, ki pričajo o zgodovini stiške opatije od nastanka do ukinitve leta 1784. Dr. Mlinarič se je ukvarjal tudi z drugimi samostani na Slovenskem. Napisal je tri monografije in sicer o kartuziji Pleterje, ko stanjeviški opatiji in Jurkloštru.

V nedeljo je potekal občni zbor Kmečke zveze »Samo, kdor živi od svojega kruha, je zares svoboden«

Posnetek s 45. občnega zbora Kmečke zveze

(foto Kroma)

»Enotni za razvoj kmetijstva, za demokratično družbo in pravice manjšine« je bilo geslo 45. občnega zbora Kmečke zveze, ki je prejšnjo nedeljo, 26. februarja, potekal v polni dvorani Prosvečnega doma na Opčinah. Udeleženci so najprej izvolili predsedstvo občnega zbora, nato pa je, po nastopu Tržaškega okteta, besedo prevzel Alojz Debelis, ki je podal izčrpano predsedniško poročilo. Nakazal je najbolj pereča vprašanja slovenskega kmeta na tem območju, ki se je moral in se mora še danes boriti ne le za svoj stanovski obstoj, temveč tudi za ohranitev primarne dobrine — zemlje. Debelis je v poročilu tudi poudaril, da so ukrepi proti našim bančnim zavodom ter zamrznitev prispevkov za kulturne, socialne in športne ustanove posegi, »ki postavljajo v nevarnost obstoj naše narodne identitete. Vse to nas spominja na leta po prvi svetovni vojni, ko je fašistični režim popolnoma zatrl naše gospodarsko, kulturno in športno delovanje.«

»Nas kot stanovsko organizacijo obvezuje naloga,« je nadaljeval predsednik Kmečke zveze, »da branimo koristi naših kmetov. Naš cilj je, da se kmetijstvu prizna nenadomestljiva vloga dejavnosti, ki se mu nobena, čeprav industrijsko še tako razvita država, ne more odpovedati ter da se kmetu priznajo pravice družbeno enakotno pravnega državljanja in podjetnika. Ohranitev in razvoj kmetijstva pa sta tudi neločljivo vezana z ohranitvijo narodnostnega teritorija.«

Debelis je dalje govoril o splošnih problemih kmetijstva, ki se mu, kot že v prejšnjih letih, ne piše najbolje, saj ostaja pepelka italijanske ekonomije tako na vsedržavni kot mednarodni ravni. Predsednik KZ je poudaril potrebo po državni konferenci o kmetijstvu in globalnem načrtu za razvoj kmetijske dejavnosti v tržaški pokrajini, v zvezi s Kraškim parkom pa je ponovno spomnil na stališče or-

ganizacije, po katerem niso sprejemljive nove omejitve za uporabo teritorija.

Kljub vsem težavam, je še dejal Debelis, pa je vendarle mogoče opaziti določene pozitivne premike in večanje odprtosti do tega sektorja. Predsednik Kmečke zveze je svoj poseg zaključil s temi besedami: »Zemlja je največje, neuničljivo, večno bogastvo vsakega naroda. V njej so njegove korenine, v njej je poročstvo za njegov obstanek in za njegovo bodočnost. Zemlja daje kruh. Samo, kdor živi od svojega kruha, je zares svoboden. Varuh tega bogastva je samostojen, svoboden kmet, ki je na lastni zemlji sam svoj gospodar. Zato je kmečki stan jedro vsakega naroda. Ne pozabimo na to resnico. Ljubimo zemljo kot punčico svojega očesa in spoštujemo tistega, ki jo za nas varuje in obdeluje.«

Določena vprašanja, ki jih je v svojem posegu nakazal Debelis, je v poročilu natančneje razčlenil in poglobil tajnik Kmečke zveze Edi Bukavec. Uvodoma je poudaril, da je ta občni zbor povezan z dvema pomembnima obletnicama — 45-letnico Kmečke zveze in 50-letnico osvoboditve. »To slovenski kmetje praznujemo z velikim ponosom, saj je prav kmečki življenjski prispeval v boju za svobodo,« je med drugim dejal.

Občnega zbora na Opčinah sta se udeležila tudi podtajnik v italijanskem ministrstvu za kmetijstvo Mario Prestamburgo ter Jadranka Šturm, predsednica delovne skupine za zamejstvo, ki deluje v sklopu odbora za mednarodne odnose pri državnem zboru Republike Slovenije.

Ob koncu srečanja so številni udeleženci soglasno odobrili listo 42 kandidatov za glavni svet in 5 kandidatov za razsodišče, nato pa še resolucijo, ki jo je predlagalo predsedstvo. Z njo so v celoti osvojili smernice, ki so bile podane v predsedniškem in tajniškem poročilu.

Polje, kdo bo tebe ljubil...

Pesem, ki se začneja s temi besedami, verjetno mnogi poznate. Za tiste, ki jim mogoče ni znana, naj povemo, da se nadaljuje: »ko bom jaz v grobu spal?« Polje pa odgovori: »Ljubil žar me bo pomladni, ki nad mano bo sijal.« Na to pesem sem se spomnil te dni, ko prihaja pomlad v deželo in vrtovi, polja, vinogradi in sadovnjaki kličejo k delu. Pravzaprav so se mi omenjeni verzi velikokrat oglašali v mislih, ker je bilo pri nas nekaj dogodkov, ki nas naravnost silijo, da se zamislimo nad tem, kakšen odnos imamo do zemlje. Do zemlje, za katero pravimo, da je naša, do zemlje, ki smo jo podedovali od naših prednikov in za katero pravimo, da je slovenska. V minulih desetletjih je žal naša narodna skupnost vse premalo naredila, da bi zares zaščitila zemljo in ostale nepremičnine. Koliko bolj odgovorni so bili npr. Nemci na Južnem Tirolskem s svojimi skladi in olajšavami za oblikovanje kmečkih posesti. Pravijo, da je po toči zvoniti prepozno, zato pogledjmo tudi mi naprej, v prihodnost. Govorili pa bi predvsem o Krasu, čeprav bi podobno veljalo tudi za Brda ali Benečijo.

Zemlja gotovo predstavlja bogastvo, saj je osnovni vir pridobivanja hrane in drugih dobrin, istočasno pa z lastniško pripadnostjo tudi določa in opravičuje prisotnost na teritoriju. Jasno je, da je bila ta zemlja do konca druge svetovne vojne pretežno v slovenskih rokah. V povojnih letih pa se to spreminja v škodo slovenskega prebivalstva. V nekaterih vaseh, kjer so bile razmere take, da so razlastitve, gradnje begunskih naselij, cest in avtocest, raznih tovarn ali raziskovalnih središč spremenile življenjske razmere, je žal prišlo do prodajanja zemlje. Včasih pod prisilo, večkrat tudi z lepimi obljubami, so začeli odtujevati zemljo domačinom. Tu ne gre le za zasebne površine, ampak tudi za jusersko zemljo, ki so jo oblasti pojmovalle kot skupno last vseh, ki bivajo na določenem področju, in niso upoštevale dejstva, da so bile srenje vknjižene na te površine.

V zadnjih letih se je z boljšo organizacijo juserskih odborov in srenj oziroma lastnikov zemlje začel vračati v zavest drugačen odnos do zemlje. Tako smo bili pred dobrim tednom v Boljuncu priče sestanku predstavnikov srenj iz raznih vasi dolinske občine, ki so se strinjali, da bodo skupno nastopili in vložili prošnjo za vrnitev površin, ki so po razmejitvi ostale v Jugoslaviji in so sedaj v Sloveniji, ki je pred dobrim letom odobrila zakon, na osnovi katerega država vrne agrarnim skupnostim podržavljeno zemljo. Rok za predložitev prošnje za vračanje zemlje tem agrarnim skupnostim bo v Sloveniji zapadel na začetku prihodnjega leta in zato morajo srenje pohiteti. Razveseljivo je bilo predvsem dejstvo, da so se ljudje strinjali, da je pametno in dobro potegovati se za ponovno ureditev last-

ništva teh površin. Nekdo je sicer ugotavljal, da so jim razlastili najboljše njive za tovarno velikih motorjev, za naftovod in še za kaj in da je ostala sama griža. Po drugi strani pa so ugotavljali, kako je razveseljivo, da je srenja dala v najem kar precej sveta. Na njem so zasadili oljke, ki pomenijo veliko pridobitev v gospodarskega, predvsem pa s kulturnega in tudi krajinskega vidika.

Jusarski odbori ali srenje hočejo torej uveljaviti svoje pravice, zavedajo pa se, da morejo resnično upravljati srenjske površine. Kdor dokaže, da skrbi za juserske gozdove in gmajne ter pašnike, jasno pove, da se ni nikoli odpovedal lastništvu, pa čeprav so zakoni drugače določali.

To velja tudi za tiste površine, ki imajo samo enega lastnika. Koliko njiv in dolin, travnikov in pašnikov je zapuščenih?! Pogledjmo, kako se je Kras zarasel. Gotovo na Krasu ne moremo govoriti o razmerah, ki bi bile posebej naklonjene kmetijstvu. Poleg tega pa je bila tudi splošna miselnost taka, da je odvrčala še zlasti mlade moči od zemlje, kar je nepopravljiva škoda. Tudi zakoni niso bili naklonjeni tistim, ki so hoteli ostati na kmetiji. Pomislimo na številne vinkulacije, ki so jih sprejeli v raznih obdobjih, še posebej, ko so začeli govoriti o ureditvi kraškega parka. Dočakali pa smo tudi, da so t.i. »Carbonejevi odloki«, ki so urejali krajinsko zaščito in torej tudi določali stroge omejitve za posege na Krasu, zapadli.

Danes že prirejajo posvete kot pred kakim tednom v prostorih raziskovalnega središča pri Padričah, na katerih strokovnjaki, kot npr. prof. Poldini s tržaške univerze, ugotavljajo, da bi morali podpirati in pospeševati živinorejo na Krasu, da bi s košnjo in pašo živine ohranili nekatere značilne kraške rastlinske združbe, ki pomenijo neizmerno botanično bogastvo in pravi svetovni unikat. Kmetovalci in živinorejci naj bi bili torej zaščitniki in oblikovalci kraškega naravnega okolja. Taka stališča so gotovo pravilna in naši ljudje bi jih morali izkoristiti in spet postati aktivni gospodarji na svoji zemlji. Kdor more, naj zato obdela njive, ki jih je prerasla trava in se jim bliža grmovje, pokosi naj travnike in počisti gozd. Nujno je, da vzpostavimo pravilen odnos do zemlje, ki nam pripada. Pokažimo, da smo njeni lastniki in da nam je draga, da jo negujemo in ljubimo. Lahko jo tudi damo v najem ali mogoče prodamo komu, ki bi jo obdeloval. Kot lastniki pa bomo izbirali, komu bomo zaupali to zemljo, ki je preživljala rodove pred nami. Ne sme nam biti vseeno, kako je s to zemljo!

Kot pravi pesnik Pavček... Nekomu mora zemlja — storoka mati / dati sad prednikov davnih. / Nekdo bo moral ljubiti / ajdo in brajdo, koruzne late, / nekdo bo moral z rokami izbiti / v kamen svoje iniciale.

M.T.

Slovenska šola bo morala rešiti številna vprašanja

Problemi slovenske šole se še kopičijo, zato se jih je treba lotiti s prave strani in po natančno zastavljenem načrtu. Poleg tega šola nujno potrebuje posodobitev, saj dejansko ne odgovarja več današnjim razmeram in zahtevam. Ti dve misli sta izšli iz občnega zbora tržaškega dela Sindikata slovenske šole, ki je bil prejšnji teden v Prosvetnem domu na Opčinah. Udeleženci so se tudi spomnili prezgodaj umrlega prvega tajnika SSS Pavla Čoka. V svojem poročilu ga je omenila druga tajnica Živka Marc. Udeležence je nato seznanila z delom in dosežki sindikata v zadnjem letu. Omenila je natečaj za učitelje, stike s konfederalnimi šolskimi sindikati pa tudi z manjšinskimi sindikalnimi organizacijami in strankami. Eden od največjih uspehov, je še dejala, pa je odprtje slovenskih občinskih jasli v Trstu, do česar naj bi prišlo v kratkem.

Na občnem zboru so prebrali tudi besedilo slovenskega predstavnika v Vsedržavnem šolskem svetu Tomaža Simčiča, ki se zasedanja ni udeležil, ker je bil tedaj v Rimu. Podal je izčrpno poročilo o svojem delu.

V drugem delu občnega zbora je bila na vrsti razgibana razprava. Udeleženci so se dotaknili najbolj žgočih problemov naše šole, od gospodarske plati do racionalizacije, omenili so vprašanje suplentov, nujnost izobraževanja in izpopolnjevanja šolnikov, ter ostro obsodili dejstvo, da je Italija enostransko ukinila dogovor o priznanju univerzitetnih diplom med Italijo in Slovenijo. Obravnavali so tudi resno vprašanje šibkega jezikovnega znanja učencev in dijakov. Slovenščino številni slabo oziroma pomanjkljivo obvladajo. Med predlogi so zato šolniki poudarili nujnost šolskih izletov in raznih drugih srečanj v Sloveniji, pa tudi možnost pobratenja z šolami v matici.

Udeleženci občnega zbora SSS v Prosvetnem domu na Opčinah. Pred mikrofonom je Živka Marc (foto Kroma)

Predsednik FUENSa v Trstu

V sredo, 5. aprila 1995, bo gost Krožka za družbena vprašanja Virgil Šček v Trstu predsednik Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti (FUENS) prof. dr. Christoph Pan iz Bocna, ki je znan strokovnjak za manjšinska vprašanja. Ob 20. uri bo predaval na novem sedežu krožka v Ul. Gallina 5 o prizadevanjih za evropsko manjšinsko pravo in o nedavni Okvirni konvenciji Sveta Evrope o pravicah manjšin.

Ob tej priložnosti bo Krožek Virgil Šček predstavil nedavno izšlo publikacijo iz svojega niza »be-

lih priročnikov«, drugi del zbirke mednarodnih pravnih in političnih dokumentov o varstvu manjšin, ki v italijanščini prinaša dokumente OZN, Sveta Evrope in Evropske zveze, uredil pa jo je Ivo Jevnikar.

Prof. Pan se bo v sredo srečal tudi z deželnim vodstvom Slovenske skupnosti, ki je že dolgoletna redna članica FUENS in se že vrsto let udeležuje manjšinskih srečanj vseh po Evropi, na katerih so člani stranke že večkrat opozorili na še nerešena vprašanja Slovencev v Italiji.

Posvet ob 10-letnici parka doline Glinščice

V komaj prenovljeni srenjski hiši v Gročani je konec prejšnjega tedna potekal posvet ob 10-letnici ustanovitve naravnega parka doline Glinščice (foto Kroma). Na srečanju, ki ga je priredila dolinska občinska uprava, je bil govor o nastanku, razvoju in nadaljnjih perspektivah tega parka. Uvodne misli je izrekel dolinski župan Marino Pečenik, nato pa je spregovoril prof. Mario Prestamburgo, podtajnik na ministrstvu za kmetijstvo. Med drugim je dejal, da je zakonodaja prav kar zadeva naravne

parke pomanjkljiva. Morala bi biti taka, da bi omogočala vsestransko zaščito teh območij, a v sozvočju s človekovimi potrebami. Kras, je še dejal, je »laboratorij evropskega pomena«, ter opozoril na nenadomestljivo vlogo kmetovalcev za ohranitev naravnega okolja. Kraški teritorij pa je pomemben tudi zato, je nadaljeval, ker na njem živi slovenska manjšina, katere kultura je močno vezana na kmetijstvo. Zaščita Krasa je torej eden bistvenih elementov manjšinske zaščite.

Mladinski dom v Boljuncu ob 50-letnici konca vojne

Mladinski dom v Boljuncu je v spomin na 50-letnico konca vojne priredil tri predavanja, da bi se zlasti mlajše rodove opozoril na trpljenje in preganjanje Slovencev in Hrvatov v Julijski krajini in Istri vse od zasedbe teh krajev po prvi svetovni vojni, pod fašizmom in tudi v medvojnem času. Niz teh predavanj so začeli v četrtek, 23. t.m., ko so v Mladinskem domu predstavili knjigo Zorka Jelinčiča »Pod svinčenim nebom«, ki je izšla v letošnji zbirki Goriške Mohorjeve družbe. V imenu organizatorjev je pozdravil Silvester Metlika. Nato je strnjen zgodovinski pregled dogajanja v obdobju med obema vojnama podal Marko Tavčar, o nastanku knjige in življenjski usodi Zorka Jelinčiča pa je govoril avtorjev sin Dušan.

Na drugem srečanju bo gospa Lidia Turk predavala o dogajanju pod fašizmom na podlagi zvočnih zapisov tigrovca Dorčeta Sardoča in svojih ra-

ziskav ter razgovorov s preživelinami preganjanjani.

Zadnje predavanje pa bo posvečeno zloglasnemu italijanskemu taborišču Gonars. Prof. Nadja Pahor Verri je pred nekaj leti izdala knjigo »Izza žice«, v kateri opisuje tragične razmere v tem taborišču.

Vseh žrtev druge svetovne vojne se bodo spomnili na začetku maja z mašo zadušnico. Po maši pa bo v Mladinskem domu v Boljuncu slovesnost ob 50-letnici konca druge svetovne vojne.

Proces proti župniku zaradi zvonjenja

Na goriškem sodišču se bo v kratkem pričel nov proces proti števerjanskemu župniku Antonu Lazarju. Tokrat bo obravnavna potekala v slovenščini. Kasacijsko sodišče je razveljavilo dosedanje sodne sklepe. Zadeva se je pričela pred sedmimi leti, ko so bili v Števerjanu gostje hotela Isabelle Formentini ljudje, kot so Bettino Craxi, Maurizio Costanzo in Paolo Villaggio. Protestirali so, ker je cerkveni zvon zvonil tudi ponoči vsakih 15 minut.

Župnik je bil sprva obsojen, naj v nočnih urah utiša zvon, sodnik pa je odredil tudi plačilo več kot milijarde lir kot povračilo domnevne škode ter 200 tisoč lir globe. Proces pa se bo sedaj začel znova.

Zveza cerkvenih pevskih zborov vabi na 25. Revijo otroških in mladinskih pevskih zborov

PESEM MLADIH 1995

Prireditve bo v nedeljo, 2. aprila, ob 17. uri v Kulturnem domu v Trstu.

Nemir ob Paljkovem »Nemiru«

benik je postal še bolj resen in ob koncu seje začel: »Vi, ma, čo, ma, tisto je nekaj, ne vem, kako bi rekel, nekaj, no ja nekaj, kar tudi mene razdraži...«

Založba Devin nam je v letošnji zbirki »Jadranski koledar« postregla z nekakšno antologijo sodobne tržaške lirike. (Kaj se dogaja na tem področju v Gorici, če se sploh kaj? Kdo to ve?) V kolikor primerjamo te tržaške pesnike, ki so znani, uglašeni in že stilno utečeni, potem priznam, da je poezija pri Juriju Paljku čisto nekaj drugega. — Res nekaj drugega! Čeprav je vsak pesnik po svoje zopet nekaj drugega!

Jurij Paljk, kot se nam predstavi v zbirki Nemir, je trenutno v slovenski poeziji brez sopotnika. Originalen lirik-samohodec! Njegov izrazni melos je izvorno originalni dah zemlje, in sicer slovenske zemlje; ali lepše: vipavske kmečke zemlje. Ta dah je iz človeka, ki je iztrgan iz rodne okolice, se v to okolje pogosto vrača, vendar je popolnoma drugačen od doživljanja zdomca ali izseljenca, kar Paljk gotovo ni. Ta izvorni dah zemlje se prepleta ob senu in znoju, mimo debelega drevesa, ob katerem se spotakne, pa vse do tistih furlanskih odtenkov, ki so vse prej kot furlan-ki... »Sam in prazen, pridevnik je svinja in glagol, ki pelje človeka na križ...« Življenje ob Ogleju je že s tem, ko srkaš tamkajšnji prst, neglede s čim, ali s solato ali z verducem, prepojeno z neko bojovito žilavo preteklostjo, oplemeniten s precejšnjo dozo historične arhaičnosti. Kljub vsemu je to »srkanje« nekaj svežega, česar še ni izrazil nihče, vsaj s takšno obliko lirike ne, čeprav je bil tam rojen, in ne kot Paljk, ki je in bo ostal prišlek, da ne rečem za tisti del Furlanije tujec. V poeziji

ima izviren, tekoč jezik, z nabitim, zgoščenim izraznim slogom. Lahko bi celo rekel, da je ta jezik preveč napolnjen, brez dolgovozja, ki ga včasih srečujemo v njegovih proznih prispevkih. Ostaja pristno privlačen, čeprav povsod zaudarja dah po zemlji. Ja, po zemlji, tisti zemlji, ki se jo vsi nekje otepamo, razen ko jo rabimo za rože in ko govorimo sentimentalno o slovenski zemlji, ki je tako ali drugače že prodana ali zapravljena...

Sin realsocialistične generacije, ki se je premlevala in kvasila ter se ob nemirni iskajoči naturi prebila v neko novo, svežo izrazno moč, ki je pristna prav s tem nemirrom, ko izstopa z besedno izraznostjo v trd zemeljski realizem, pretkan s trdo fineso besedi, brez romantične sentimentalne mehkohe, ki smo jo vajeni v liriki. Češ, če te ni, ni lirike?...

Pri Juriju Paljku je lirika strnjena v spoznanje: »Življenje daje trdo, a kruto jemlje!« ... Zato vedno nekaj mečem na papir... »Zanj tretje poti ni. Kdorkoli bi tej Paljkovi liriki skušal karkoli dodati, bi se od nje oddaljil in jo omadeževal z nepotrebnim besednim balastom, daleč proč od pesnikovega osebnega izkustva.

Pesmi, neglede čigave so, nikoli ne beremo ali prebiramo, ampak se ob njih zaustavljamo. Edino tako bomo od kakršne koli lirike nekaj imeli in se z njo tudi srečali, obogatili in oplemenitili. Ko boste prvič ali morda že večkrat skušali iskati v pesmih Jurija Paljka nekaj zase, osebno zase, za svoj intimni svet, vedite: »Ta poezija pri Juriju Paljku je kot ljubezen. Ali jo doživiš in se je krčevito okleneš — ZA SE! Ali pa jo pohodiš in zavržeš — ZA VEDNO!«

Ambrož Kodolja

S poezijo Jurija Paljka sem se prvič srečal pred več desetletji. V roke mi je prišel ciklostiliran listič »Čaven«, ki ga je na šolo prinesel ravnatelj sin iz Dobravelj. Vem, da sem tedaj zasledil pesmico, ki je opevala očeta in vinograd... Drugo srečanje je bilo slučajno. Na eni od šolskih sej me je mučil spanec. Sosed na levi, markantni goriški glasbenik, mi je v elegantni dunajščini prišepnil: »Pazite, da ne boste začeli muzicirati!« Vrnil sem mu: »Vem, da to želite, da bi lahko nam prej komponirali, samo boste morali v F-duru!« »To pa je za naše zборе prezahtevno!« mi je odvrnil. Sosed na levi, mladi slavist Ivan Sirk, pa je vse to dogajanje opazoval po strani in dodal: »Nate, to berite, pa ne boste več spali!« in mi je ponudil knjigo »Soba 112«. Mislil sem si: »Zopet nekdo, ki želi postati na lahek način slaven...« Kmalu sem postal zelo radoveden in levemu sosedu začel ponujati pod nos posamezne verze. Resni gospod glas-

Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček v Trstu vljudno vabi na predavanje, ki ga bo imel v **sredo, 5. aprila, ob 20. uri** predsednik Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti, priznani strokovnjak za manjšinska vprašanja prof. dr. Christoph Pan iz Bocna na temo

**PRIZADEVANJA
ZA EVROPSKO
MANJŠINSKO PRAVO
IN OKVIRNA KONVENCIJA
SVETA EVROPE
O MANJŠINAH**

Predavanje bo na novem sedežu Krožka V. Šček v Ul. Gallina 5 v Trstu.

Ob tej priložnosti bo na sporedu tudi predstavitev druge knjige mednarodnih pravnih in političnih dokumentov o varstvu manjšin, ki jo je uredil Ivo Jevnikar.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Josip Jurčič - Andrej Inkret

DESETI BRAT

Režija Dušan Mlakar

V ponedeljek, 3. aprila, ob 10. uri
ob 16. uri — ABONMA RED I

v Kulturnem domu v Trstu

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Fulvio Tomizza

BOLHE V OPERI

Režija Boris Kobal

V četrtek, 30. marca, ob 10. uri
v Kulturnem domu v Trstu

Družinska psihološka knjižnica

(1)

Reševanje osebnih težav (dr. P. Honey)

Osebnih problemov so po svoji obliki in teži zelo raznoliki. Lahko so neznančni ali težki, pričakovani ali nepredvideni, začasni ali stalni, osebni ali skupni. V življenju se srečujemo s kopicami osebnih problemov in kakršnikoli že so, je le eno gotovo: vedno jih je veliko!

Osebnih probleme je zelo težko natančno opredeliti, ker so preveč odvisni od stališča osebe, ki trpi. Verjetno si je problem najlažje zamisliti kot vrzel med dosegljivo stvarnostjo in željami. Osebnih problemov zadeva samo nas in pripada samo nam. Pomembno je razumeti njegov izvor, kajti, če si nismo na jasnem, odkod problem izvira, ne vemo, kako se ga lotiti. Pomembna lastnost osebnih problemov je tudi ta, da se razvijajo postopoma in v daljšem časovnem obdobju. Sprva so neznatni, nato pa v nekaj tednih, mesecih ali celo letih

zrastejo v hude osebne težave. Problem je kot klin; ko nas zadene s svojo tanko konico, se še ne vznemirjamo. Šele, ko se razrase in zagozdi v nas s svojim debelejším koncem, se zavemo njegove teže. Ena izmed osnovnih lastnosti oseb, ki znajo uspešno reševati probleme, je pripravljenost nanje. Take osebe so takoj pripravljene priznati, da jih tarejo težave; ne godrnjajo in nikogar ne obtožujejo zanje. Težavo, ki jih muči, pripisujejo sebi, kot tudi odgovornost za vse, kar v zvezi z njo stori. Za te osebe je značilen nadvse zdrav optimizem. Ne pustijo, da bi jih osebni problemi strli.

Osebnih težav pa ne minejo same od sebe. Mnogi se prevečkrat obnašamo kot noj, ki v nevarnosti zarije glavo v pesek. Popuščanje je značilno za trenutke, ko se prepričujemo, da naši problemi niso tako zelo po-

membni. Osebnih problemov iz več razlogov obdržimo zase. Morda ne najdemo nikogar, ki bi nam bil tako blizu ali tako dojemljiv, da bi bil pripravljen z nami deliti vso težo problema. Drugi razlog je lahko tudi privzgojeno prepričanje, da je najbolj zdravo stisniti zobe in potrpeti. Mnogi ljudje občutijo izpovedovanje osebnih problemov kot priznavanje lastnih pomanjkljivosti. Pravijo, da zaupen pogovor odvzame pol teže problema. Brez dvoma ima takšen pogovor z drugo osebo, s prijateljem ali tujcem, zdravilen učinek. Človek se potem počuti mnogo bolje, čeprav je problem ostal tak, kakršen je bil. Prijatelj je po definiciji oseba, ki se zanima za nas, če ni celo tako ali drugače vpletena v naše življenje.

Sodbe in nasveti prijateljev so zato enostranski. Morda pa jih takšne tudi želimo slišati, saj je jasno, da bodo naši prijatelji vedno razsodili v našo korist. Kadar se odločimo, da se bomo o problemu pogovorili s prijateljem, moramo zatrdno vedeti, kaj pričakujemo od njega. Ali se želimo le zjokati na njegovih ramenih ali ho-

čemo njegov nasvet ali pa pričakujemo, da nam pokaže pot do rešitve.

Če svoj problem zaupamo neznančcu, se tako rešimo dolgotrajnejših mučnih zadreg. S prijatelji se ves čas srečujemo, neznanca pa so kot ladje, ki dvignejo sidra in odplujejo; največkrat jih nikoli več ne vidimo. Skratka, pogovor o osebnih problemih z neznančcem je v vseh ozirih koristnejši kot pa iskanje prijateljskega nasveta. Res je, da ga je težje izpeljati — vendar so prednosti večje.

Osebnih probleme, a tudi vse druge, moramo začeti reševati po skrbno pripravljem načrtu. Najprej je treba razčleniti nekaj pogostih zablod, ki nas velikokrat ovirajo pri reševanju osebnih problemov.

Jelena Stefančič
(Dalje)

»Združeni od Lipi sprave« se v daljši izjavi pritožujejo, da sredstva javnega obveščanja praviloma ne omenjajo njihove deklaracije, prvič prebrane junija leta 1990. Deklaracija je bila izročena vsem poslancem in strankam, a do sedaj brez odziva.

Film petih Slovenij na 10. jubilejni izdaji goriškega Film Video Monitorja

V torek so ugasnili v goriškem Kulturnem domu projektorji 10. Film video monitorja, ki je letos obsegal pregled petih »filmskih« Slovenij. V ravno tolikih dneh revije, ki jo prireja goriški center Kinoatelj, smo bili priča mimohodu po zgodovini slovenskega filma. Kot predfilme glavnim večernim projekcijam smo lahko občudovali prve pionirske posnetke ljutomerskega odvetnika Karola Grosmana (1905) in »gibljive slike« slikarja Božidarja Jakca (30. leta), ki še vedno očarajo s svojo nemo izrazitostjo.

V osrednjem izseku, namenjenem povojnemu slovenskemu filmu, je bil kak ducat klasičnih in manj znanih naslovov: od *Doline miru* Francea Štiglica (1957) in *Nasvidenje v naslednji vojni* Živojina Pavloviča (1980), ki sta na poseben način obeležila letošnjo 50-letnico konca druge svetovne vojne, do *Rdečega boogieja* Karpa Godine (1982), *Straha* letošnjega Prešernovega nagrajenca Matjaža Klopčiča (1971) in drugih manj priznanih, a značilnih produkcij, npr. *Nočnega izleta* Mirka Groblerja (1961) in slovenske največje uspešnice (glede na občinstvo) *To so gadi* Jožeta Bevca (1977).

FVM je seveda predstavil tudi najnovejšo produkcijo, ki — kot je značilno za slovenski film — se navezuje na domačo književnost: celovečerni film *Halgato*, ki ga je Andrej Mlakar posnel po romanu Ferija Lainščka *Namesto koga roža cveti*, in *Tantadruj*, ekranizacija priljubljene Kosmačeve novele v režiji Tuga Štiglica. Zaradi stiske s prostorom se bomo k tem naslovom še vrnili.

jalca Aljoše Žerjale in že omenjeni *Nasvidenje v naslednji vojni* Srba Živojina Pavloviča. Goriški gledalci so imeli priliko si ogledati izbor Žerjalovih biserov na formatu super 8, ki so (v italijanski verziji) želi uspehe po državnih in mednarodnih festivalih: portreta o tržaških slikarjih Brumattiju in Černigoju, črnobeli dokumentarec o Rižarni in potopisna esej o Tibetu in o kitajski Svileni cesti. Ponovno pa so občudovali Pavlovičovo mojstrovino, ki vrhunsko slika literarno predlogo Vitomila Zupana (*Menuet za kitaro*) v epski in psihološki diptih, kjer problemski prikaz NOB prerase v antropološki prerez o slovenski nravi (pomenljivo je izbor narodnih in partizanskih pesmi) in se spaja z resignacijo preživelih nasprotnikov, ki se po vojnih dogodkih usodno srečata v sončni Španiji 80. let.

Vmes pa moramo beležiti nekaj dogodkov, ki potrjujejo utemeljenost letošnje opredelitve za pojem *Pete Slovenije* (zaenkrat omejenega na področje filmovideja), to je Slovenije, ki je povezana z vsemi postojankami, fragmenti, naselbinami in občestvi Slovencev, ki žive izven matičnih meja, od bližjega zamejstva do ameriške in avstralske celine.

Prikazan je bil že za lani predvideni slovensko-ameriški film *Gypsy Eyes* (Iz oči v oči, 1994) mladega talenta Vinci Vogue Anžlovarja, ki je zablestel s prvencem, popotno komedijo *Babica gre na jug*.

Posebno dragocen je bil prispevek filmskega raziskovalca in rojaka iz Clevelanda Joeja Valencica, ki je z video inserti prikazal slovensko prisot-

vo ime *Ida Kravanja*, ki je zaslovela z glavno, senzualno podano vlogo v nemem filmu *Erotikon* Čeha G. Machatyja iz 1929 (v pregledu).

V zapisu ne morem posvetiti bolj poglobljene analize samim filmom. Omenil bi le še najvažnejše spremene prireditve: odprtje razstave slovenskih filmskih zvezd v Kulturnem domu (v priredbi Slovenskega gledališkega in filmskega muzeja iz Ljubljane) in razstave v Kinodvorani Vittoria o prvih počtetkih filmskega prikazovanja v Go-

rici (pripravila Kinoatelj in omenjeni muzej). In nenazadnje navedimo običajno nedeljsko srečanje filmskih ustvarjalcev in prisotnih kritikov in časnikarjev, ki so skupno podali obracun 10 let goriškega Film video monitorja ter njegove vloge pri uveljavljanju slovenskega filma v Italiji in tudi pri kritičnem spodbujanju proizvodnih, estetskih in drugih smernic slovenskega »filmovideja«, ki pomeni tradicionalni film, a tudi televizijo, video dejavnost in nove izrazne komunikacijske možnosti teh medijev.

O nekaterih najzanimivejših (novih) filmih in še nekaj splošnih misli o samem »monitorju« v naslednji številki.

Davorin Devetak

Morje še vedno skriva zanimive arheološke najdbe

Ko so leta 1987 potapljači pred Gradežem našli ostanke neke rimske tovarne ladje, je bilo očitno, da bo to zelo dragocena najdba, saj so v peščeni tleh gradeške lagune našli izredno veliko število dobro ohranjenih amfor. V večjih so prevažali soljene ribe, doslej pa niso vedeli, kaj so prevažali v manjših, ki so se ob brodolomu vse razbile. Ugotovili so le, da so bile znotraj premazane s šrno smolo in da so bile zapečatenne. Pred kakim mesecem pa so ob ponovnem pregledu podmorskega najdišča našli popolnoma nedotaknjeno manjšo amforo, za katero so mislili, da je v njej vino. Ob prisotnosti arheologinje Lopreato-

ve, ki je odgovorna za raziskavo podmorskega najdišča, in drugih raziskovalcev, so amforo odprli v laboratoriju za restavracijo Deželnega zavoda za poklicno izobraževanje v Gradišču ob Soči. Pokazalo se je, da je bila v amfori neka posebna začimba. Gre za tako imenovani »garum«, ki so ga pripravljali iz nekaterih rib, soli in raznih dišav. V amfori seveda ni bilo več tekočine, ampak pesek, ki je bil ves prepojen z »garumom«.

Tudi to amforo bodo restavrirali in bo skupaj z ostalimi najdbami v kratkem razstavljena v posebni muzejski sobi v Ogleju, kjer bodo namestili ostanke tovarne ladje z vsem, kar je prevažala.

Velik uspeh razstave Idrijskih čipk v Gorici

Velik uspeh je doživela razstava »Idrijskih čipk«, ki je bila od 2. do 21. marca odprta v galeriji Kulturnega doma v Gorici (Italija).

Razstavo si je po ocenah prireditelj oglevalo več kot tisoč obiskovalcev, kar je nedvomno zavirljiva številka. K temu pa moramo pripisati še obiskovalce večernih kulturnih prireditev, ki jih ravno v tem času v goriškem slovenskem domu ni malo. Živahen obisk so zabeležili zlasti v jutranjih urah, največ je bilo seveda obiskovalk tako slovenske kot tudi italijanske narodnosti.

Prireditelji nadvse uspele razstave »Idrijskih čipk« so Upravni odbor Kulturnega doma — Gorica, Občina Idrija ter Mestni muzej iz Idrije; pokrovitelji pa so bili Generalni konzulat Republike Slovenije v Trstu, Pokrajina Gorica in Občina Gorica, Trgovinska zbornica iz Gorice, Čipkarska šola iz Idrije ter Predsedstvo Dežele Furlanije Julijske krajine.

Naj k zgornjemu še dodamo, da se bo razstava idrijskih čipk preselila v videmsko pokrajino, oziroma v občino Špeter Slovenov, kjer bo na ogled od 1. do 22. aprila 1995 v Beneški Galeriji.

Kvaliteten koncert

V okviru koncertne sezone v Gorici, ki jo prireja Slovenski center za glasbeno vzgojo E. Komel, je bil v sredo, 22. marca, tretji glasbeni večer. V Kulturnem domu je nastopil komorni orkester *Camera Labacensis* iz Ljubljane, ki ga je dirigiral Stojan Kuret. Solistka je bila pianistka Valentina Pavo.

Koncert se je začel s skladbo *Concerto grosso* sodobnega skladatelja Uroša Prevorška. Sledil je *Haydnov Koncert za klavir in orkester v D-duru*. V drugem delu koncerta je program obsegal *Šoštakovičeva Komorna simfonija* za godalni orkester, spored pa je zaključila slovenska rapsodija za godala *Ali sijaj, sijaj sonce Pavleta Merkušja*. V *Haydnovem klavirskem koncertu* je uspešno nastopila mlada in obetajoča pianistka Valentina Pavo.

V galeriji Katoliške knjigarne na Travniku bo razstavljala svoja dela

JANEZ KOVAČIČ

Odprtje razstave bo v petek, 7. aprila 1995, ob 18. uri. Umetnika bosta predstavila **Pavle Gregorc** in **Joško Vetrh**.

Vljudno vabljeni!

Razpetost Slovenije navzven je, simbolično, izkazal program prvega in zadnjega dneva goriškega »Monitorja«. Na slovesni otvoritvi, ki je bila dobro in ugledno obiskana, so predstavili argentinski film *Un muro de silencio* (Zid molka), ki ga je 1993 posnela na temo »desaparecidosov« avtorica Lita Stantic, ki ima oba starša iz slovenske Primorske. Je to sicer »svetska« produkcija, ki ob političnem naboju združuje globinsko psihološko razgaljenje čustev in odnosov ter beleži občuten igralski podvig Vanesse Redgrave.

FVM sta sklenila pregled filmov tržaškega »neprofesionalnega« ustvar-

nost v Hollywoodu. Med dokumentiranimi portreti slovenskih zvezdnikov, ustvarjalcev, tehnikov in mojstrov, ki so se uveljavili v ameriškem špektaklu, omenimo vsaj: igralko *Audrey Totter* (v Gorici so prikazali slovit film *R. Montgomeryja Gospa v jezzeru* iz 1946), igralca po rodu iz Trsta *Georgea Dolenza* (prikazan v *A Bullet for Joey* rež. L. Allena iz 1955), *Michaela Laha*, animatorja *MGM* risank *Tom* in *Jerry* in *Disneyevih* filmov *Sneguljčica* in *Fantazija*, glasbenika *Franka Yankovica* in *Joeja Sodjo*.

V pregledu slovenskih zvezd je zaslužila posebno mesto *Ita Rina* (pra-

Ne več osebek, temveč predmet

Od Tržaške kreditne banke smo prejeli tiskovno poročilo v zvezi s slovitim ukrepom njene upravne sveta. Iz poročila jasno izhaja, da TKB ni več slovenski denarni zavod, s čimer je bilo potrjeno, kar smo napisali v prejšnji številki našega lista: da je namreč konec »nega obdobja Slovencev v Italiji«.

Podpisan je bil »protokol o soglasju«, po katerem bo italijanski denarni zavod »Banca popolare di Brescia« (Bipop) postal novi delničar TKB in imel 25 odstotkov družbene glavnice; novi delničar naj bi bila tudi nemška banka LHB iz Frankfurta z 19,44 odstotka družbene glavnice. Sedanji delničarji TKB bi torej ohranili večino (kakih 55%) glavnice.

Poročilo pojasnjuje, da je banka iz Brescice zlasti »specializirana v poslovanju z vrednotnicami«, medtem ko je TKB »posebno uspešna v poslovanju s tujino« in zaradi svoje »usmerjenosti« na vzhodne trge. LHB banka iz Frankfurta je »tudi zelo aktivna na mednarodnem področju«. S svojimi strukturami in strokovnostjo bo zavod Bipop — še beremo v sporočilu — prevzel vlogo strateškega usmerjanja za utrditev poslovanja TKB, in to »ob upoštevanju avtonomije TKB, ki

je tradicionalna vodilna institucija za slovensko skupnost v Furlaniji Julijski krajini«.

Poročilo dalje pravi, da je banka iz Brescice leta 1993 »odobrila TKB podrejeni kredit 10 milijard za dobo petih let, s čimer je prispevala k utrjevanju njene premoženjske strukture«. Gre verjetno predvsem za nakup in ustrežno ureditev novega sedeža — velika palača med trgom Dalmazia, ulicama Filzi in Gatteri v Trstu — katerega obnovitvena dela bodo predvidoma opravljena do konca tega leta, pravi poročilo.

Dolgo in izčrpno, četudi za »neposvečene« mestoma nerazumljivo poročilo nas seznanja, čemu je upravni svet TKB sprejel svoj izredno pomembni ukrep. Besedilo pa popolnoma molči o vzrokih, zaradi katerih je upravni svet tako ukrepal. Povedal je torej, čemu je bil ukrep sprejet, a ne zakaj! Zamejsko javnost pa prav gotovo zanima, zakaj TKB ni več »izraz slovenske manjšine«, kot jo opredeljuje tiskovno poročilo, in napoveduje, da bo odslej »tradicionalna vodilna institucija za slovensko skupnost v Furlaniji Julijski krajini«. Od osebkov postaja torej predmet, med obema vlogama pa je bistvena razlika.

DRAGO LEGIŠA

Lev Detela

Stefan Zweig in Slovenci

Avstrijski pisatelj in kozmopolit Stefan Zweig sodi k tistim novejšim avtorjem iz nemškega jezikovnega prostora, ki so jih na veliko prevajali v slovenščino. Bolj kot pesnik dunajske naglašene ekspresionistične verzov in novelist s psihoanalitičnim poslušom za težave človekovega notranjega življenja pa je med Slovenci znan in priljubljen kot odličen esejist in humanistični tolmač odločilnih silnic evropske zgodovine.

Slovenci so o Stefanu Zweigu na veliko razmišljali in pisali. Pred dvema letoma, ob petdesetletnici Zweigove tragične smrti v emigraciji v Braziliji, so o tem leta 1881 rojenem profitašistu na Pedagoški fakulteti mariborske univerze priredili poseben mednarodni simpozij. Nedavno pa je v okviru izdaj Znanstvene revije z iste fakultete izšel poseben zbornik, v katerem so v nemščini objavljeni vsi prispevki z omenjenega simpozija.

Posamezni avtorji obravnavajo razna obdobja Zweigovega življenja. Analizirajo njegove biografske romane, oziroma esejistične biografije velikih osebnosti človeške zgodovine s področja politike, filozofije ali literature. Sem moramo prišteti znameniti esej o Dostojevskem, o čemer piše Mirko Križman.

Nekatere raziskovalce je zanimal kulturnopolitični položaj v Evropi ob prevzemu nacionalnosocialistične oblasti v Nemčiji. V tem sklopu Antón

Janko razmišlja o novi zgodovini narodov, Mira Miladinović pa o tem, kako se Zweigov včerajšnji svet zrcali v današnjem svetu. O recepciji Zweigove literature v Avstriji piše Klemens Renoldner. Zanimiva je tudi razčlenitev Zweigovih prijateljskih odnosov z drugim velikim pisateljem predvojnega Avstrije Josephom Rothom ter razmerje do dejavnosti mednarodnega PEN-kluba.

Tudi za neslovenskega tujca bo aktualen prikaz recepcije Zweigovih del na sploh iz peresa Neve Šlibar, zelo imponantni pa so tudi podatki o tem, koliko in kaj so iz Zweigovega opusa prevedli v slovenščino med leti 1931 in 1989 in kako so v slovenščini pisali o njem.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Zdrženje periodičnega tiska v Italiji

Janko Jež

SPOMINI (33)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Zame je bil posebno zanimiv Jože Toporišič zaradi novosti, ki jih je uvažal v slovensko slovnično sistematiko. K nekaterim specifičnim predavanjem so bili pripuščeni tudi dijaki zadnjih razredov naših višjih srednjih šol. Začetek tečajev je bil vedno zelo slovesen. V Kulturni dom so prihajali vodilni predstavniki političnih in prosvetnih oblastev iz Ljubljane in Trsta. Posebno važni so bili govori. Slovenskim šolnikom in slovenski javnosti niso prinašali le pozdravov in lepih besed, ampak tudi predvidevanja, načrte in stvarne predloge za vedno tesnejše sodelovanje med sosednjima državama na prosvetnem in kulturnem in s tem tudi na splošnem političnem področju. Uvodni sprejem je bil vselej v hali Kulturnega doma. Na razpolago je bil bogat buffet. Bil je sploh elitni cocktail party. Tako so vsaj sodili dobri opazovalci mondenih običajev. Med sprejemom sem se oddahnil. V dvorani sem bil v začetku, ko so se vrstili govori, zelo napet. Vse govore sem moral prevajati »ex abrupto«. Ker so bili govori eminentno političnega značaja, včasih celo v diplomatskem žargonu, sem jih dobival v roke neposredno potem, ko jih je komaj izrekel govornik na odru v glavni gledališki dvorani. Stopiti sem moral na njegovo mesto, prejel od njega list papirja, ki ga je bil komaj prebral. Govor sem vedno pazljivo poslušal in si ga dobro vtisnil v spomin. S tem sem se že miselno pripravil na posamezna mesta, ki so bila pomensko bolj zahtevna, da sem lahko že s svojo osebnostno predelavo vsebine javnosti tolmačil v slovenščini ali v italijanščini še kolikor toliko tekoče in gladko vsak govor. Marsikdo je mislil, da govore samo berem in že vnaprej pripravljenega besedila. Po sprejemu sem moral še pismeno prevesti slovenske govore v italijanščino, da so jih s šolskega urada lahko poslali na pristojna mesta v Trstu in Rimu. Baje ti tečajji ne potekajo več na ta način. Prav lani pa smo bili priče poskusu, da bi s temi tečajji končali. Iz Rima je namreč sredi leta prišla vest, da je prosvet-

no ministrstvo moralo ukiniti te tečaje iz finančnih razlogov. Vest je povzročila najprej veliko osuplost, nato pa zgražanje. Šlo je za kršitev mednarodnih obvez, ki jih je Italija sprejela v okviru Londonskega sporazuma o soglasju.

Na enem zadnjih tečajev pred mojo upokojitvijo mi je deželni šolski skrbnik mimogrede povedal, da me je predlagal predsedniku Republike Giovanniju Leoneju za podelitev diplome in zlate kolajne za zasluge na področju šolstva in kulture. To diplomu je državni predsednik podpisal 2. junija 1978, prejel pa sem jo šele 20.5.1980, to je dve leti po njeni podelitvi. Med svečanostjo na šolskem skrbništvu je novi šolski skrbnik Luigi De Rosa, naslednik Pericla Fidenzija, po kratkem pozdravnem nagovoru razdelil deseterici navzočih odlikovanj, in sicer red komturja (commendatore) ravnatelju enega od dveh italijanskih učiteljskih v Trstu, zlato kolajno meni, srebrno ravnateljici Faraguni in bronaste ostalim šolnikom. Takoj je prosila za besedo ravnateljica Faraguna, bivša dolgoletna krščansko-demokratska občinska odbornica v Trstu. Želela je, da ji šolski skrbnik razloži, po kakšnem kriteriju so bila podeljena posamezna odlikovanja. Šolski skrbnik je bil v zadregi. Takoj sem prevzel besedo. Dejal sem, da odlikovanja že po svojem temperamentu nisem nikdar zahteval za svoje delo, vendar da ga rad sprejemem v imenu vseh svojih sodelavcev, ki so mi v kritičnih časih stali ob strani, ko sem najprej kot predstojnik slovenskega oddelka prosvetnega urada bivše ZVU, nato kot sindikalist in šolnik, končno kot ravnatelj učiteljskega deloval v korist slovenskega šolstva na Tržaškem. To je bil konec cerimonije. Razšli smo se tiho, brez pozdrava, tako kakor smo prišli.

Kot ravnatelj sem imel večkrat opraviti z gospo Faraguna, ki je bila odbornica za šolstvo v tržaški občinski upravi. Zavedal sem se, da imam opraviti s pravično in energično žensko. Ni imela posebnih predsodkov do nas Slovencev, vsaj glede šolstva ne. Nekoč je ravnatelj italijanske osnovne šole pri Sv. Ivanu, ki stoji samo nekaj metrov daleč od stavbe učiteljskega, prosil mojega predhodnika, ravnatelja Kacina, naj mu začasno dovoli vselitev v pritrilne prostore učiteljskega, češ da prostore v stari stavbi belijo. Ravnatelj Kacin je prošnji ustregel, ne da bi se prej posvetoval z ravnateljskim svetom ali profesorskim zborom. Jaz bi mu bil namreč to odsvetoval. Zavedal sem se težav, do katerih bi nedvomno prišlo, dokler bi nam spet uspelo italijanske goste prisiliti, da se vrnejo v svoje stare, že pobeljene prostore. In dejansko se niso hoteli več vrniti v stavbo, kjer je delovala tudi italijanska osnovna šola F. Filzi.

Človek je del narave, narava pa je del njega

Tako bi lahko povzel glavno in vodilno misel ponedeljkevega predavanja inženirja Janeza Bizjaka v Društvu slovenskih izobražencev o Triglavskem narodnem parku. V svetu asfalta in betona, avtomobilskega kaosa in sodobnega stresa je bilo dve uri in pol dolgo predavanje s serijo diapozitivov o našem naravnem bogastvu kot injekcija kisika, pomiritve in sprostitve duha. Predavatelj, sicer odlični alpinist in organizator ter istočasno direktor Triglavskega parka, pa ni želel poslušalcem le predstaviti lepote našega zaščitenege območja v osrčju Julijcev, pač pa je svoje izvajanje usmeril po jasno začrtanih tirnicah, ki so morale slehernega pripeljati do osnovnega spoznanja glede lastnega razmerja do narave in zavedanja o brezpoznojni odvisnosti od le-te. Inženir Bizjak je skratka prikazal sončne in senčne plati našega narodnega parka, katerega obstoj je v vsem svojem obsegu odvisen izključno od človeka in njegovega odnosa do teh približno štirih odstotkov zavarovanega narodnega ozemlja. Ta odnos pa je absolutno bivalenten: pozitiven, če naravo doživljamo duhovno, če v njej nabiramo moči, skratka, — citiram avtorjeve besede — če nam je narava vir navdih, življenjskega zagona, elana; negativna odnosa pa sta lahko dva: nepremišljeno in naivno poseganje v naravo (prisvajanje njenega bogastva), ki ima kot posledico vpliv na naravno ravnovesje in pa hoteno, brezobzirno spreminjanje (uničevanje) naravnega bogastva za dobičkonosne, izkoriščevalne namene (zajezovanje, spreminjanje rečnih strug, nenadzorovana sečnja, gradnja nepotrebnih, tudi turističnih projektov). Na teh predpostavkah je slonelo vse avtorjevo izvajanje, ki je —

podkrepljeno s številnimi diapozitivi — jasno evidentiralo trenutno stanje Triglavskega parka. Vizualna plat predavanja je bila v tem oziru še najbolj zgovorna, saj je predavatelj skušal s konfrontacijo dveh podobnih okolij (pred posegom in po posegu človeka) dokazati, kam vodi nekontrolirana in brezobzirna politika do narave, ki je — po avtorjevih besedah — »nismo prejeli v dediščino, pač pa na posodo od naših vnukov«. Stopnja kulture in omikanost kakega naroda se meri tudi po tem, je dodal avtor, koliko državnega ozemlja je zaščitenege, koliko gre iz državnega proračuna za ohranjanje naravnega ravnovesja.

Nedvomno bi naredil predavatelju veliko krivico, če bi ne omenil vsega tistega, kar je v pestrem jeziku in strokovnem izrazoslovju nanizal v teku večera v obrazložitev in popestritev svojega posega. Tako je na začetku orisal kratko zgodovino narodnega parka, ga primerjal s tujimi, nanizal nekaj geoloških podatkov, prikazal trenutno stanje flore in favne, posegel na področje etnologije in etnografije in še bi lahko našteval. Predavatelj je potem kljub pozni uri odgovarjal na številna vprašanja, v imenu prisotnih pa se mu je za pestro predavanje zahvalil predsednik društva Sergij Pahor. Za besedo je potem prosil tudi vse bolj pogosti obiskovalec ponedeljkovih večerov namestnik slovenskega konzula v Trstu prof. Tomaž Pavšič, ki je v svojem tipično iskrenem in čustveno obarvanem slogu poudaril, da je inž. Janez Bizjak pravšnji »mož« za tako pomembno funkcijo, ki mu je bila zaupana tudi zaradi njegove dolgoletne predanosti goram, naravi in slovenski samobitnosti.

Adrijan Pahor

Ko sem po upokojitvi ravnatelja Antona Kacina prevzel poverjeno ravnateljstvo, sem se sporazumno z ravnateljskim svetom in profesorskim zborom lotil reševanja nevšečnega spora z italijanskimi sosedi. Stopil sem do profesorice Faraguna na tržaško županstvo. Potem ko sem ji razložil zadevo, zaradi katere sem si obetal njeno pomoč, mi je obljubila, da bo prišla na naše učiteljske in da si bova skupaj ogledala položaj v slovenskem in italijanskem občinskem vrtcu. Skupaj sva obiskala slovenski vrtec. Skoraj 30 otrok se je stiskalo v dveh razredih; italijanski vrtec je imel tudi dva razreda, kjer je bilo samo 12 otrok. V obeh oddelkih so otroci uživali hrano kar v razredih. Gospa Faraguna je vprašala italijansko vrtnarico, koliko otrok je vpisanih v italijanskem vrtcu. Odgovor je bil: »Vpisanih je 36, kakor sem Vam uradno javila, a vrtec redno obiskuje samo 12 otrok.« Brez obotavljanja je tedaj gospa Faraguna odredila, naj italijanska vrtnarica takoj vrne en razred slovenskemu oddelku, ki ga bo uporabljal kot obednico, ta pa bo skupna za oba vrtca. Ukrep se mi je takoj zdel kot sprejemljiv in celo vzgojen. Ob slovesu me je gospa Faraguna še prosila, naj na učiteljsku še nekaj časa potrpimo. Poskrbela bo, da bodo čimbolj pospešili gradnjo novega vrtca pri. Sv. Ivanu, kjer bo skupni novi sedež obeh oddelkov, to je slovenskega in italijanskega. To se je res zgodilo. Po dveh letih je bil novi vrtec pod streho, in sicer v Ul. delle Docce, v neposredni bližini provincialne hiše Slovenskih šolskih sester. Odtlej sta imela oba oddelka skupno obednico. Upam, da je pri tem ostalo.

Drago Medved: »Slovenski Dunaj«

Knjigo so predstavili tudi v Tržaški knjigarni

(foto Kroma)

V goriški Katoliški knjigarni je bila v sredo, 22. marca, predstavitev knjige Drago Medveda Slovenski Dunaj, ki jo je pred kratkim izdala celovška Mohorjeva družba. Gre za zajetno knjigo, ki govori o velikih Slovencih, ki so na Dunaju živeli, se tam uveljavili in pripomogli k njegovi veličini. Obenem je to knjiga, ki govori tudi o tem, kako so nekoč morali veliki Slovenci v tujino zato, da so se lahko uveljavili.

Na goriški predstavitvi je po zdravu prof. Vide Bitežnik prvi spregovoril predsednik sestrske Mohorjeve družbe iz Gorice dr. Oskar Simčič, ki je pozdravil avtorja knjige in izdajo knjige Slovenski Dunaj ter povedal, da se na Goriškem veselimo vsake izdaje slovenske knjige pri celovški Mohorjevi družbi. Za njim je govoril avtor knjige Slovenski Dunaj, svobodni časnikar Drago Medved, katerega na Slovenskem poznamo po več publikacijah. Govoril je o tem, kako je do knjige prišlo in kaj knjiga vsebuje. Lepo oblikovana knjiga Slovenski Dunaj je polna slik, fotografij in dokumentov, ki pričajo o tem, kako so tudi Slovenci pomagali graditi prestolnico Dunaj, se na Dunaju uveljavili in večkrat zasedli prav pomembna mesta.

Drago Medved je v knjigo vvrstil vse tiste velike Slovence, ki so na Dunaju uspeli in bili kakorkoli že povezani s slovenskim narodom, in to od srednjega veka naprej. Dunaj je bil za slovenski narod izrednega pomena, saj je bil več časa prestolnica tudi Slovence, kasneje pa prav gotovo tudi osrednji kulturni center za slovenski narod, pa naj se to še tako čudno sliši. Koliko velikih Slovencev je živelo in delalo na Dunaju, od Miklošiča, Kopitarja, Prešerna in Cankarja, pa vse do drugih, morda manj pomembnih, a zato nič manj važnih! Vsi ti ljudje so našli svoje mesto v Medvedovi knjigi, ki je zajetna in nam predstavlja Dunaj in življenje v njem v drugačni luči. Drago Medved je na goriški predstavitvi goriško publiko očaral s svojo neposrednostjo, govoril je več kot uro in kar prikoval poslušalce na stole. Ob vsem tem pa ne moremo mimo dejstva, da je ta lepa knjiga, ki bi zaslužila mesto na vsaki uglednejši knjižni polici, prav nesramno draga in bo zato našla malo poti do kupcev, v Sloveniji pa gotovo še manj. Na žalost postaja to dejstvo vse bolj nenapisano pravilo za vsako boljšo slovensko knjigo.

Jurij Paljč

Naj na koncu še dodam, da smo malo pred mojo upokojitvijo začeli na željo dijakin in staršev na učiteljsku z neobveznim tečajem za gospodinjstvo, ki ga je uspešno vodila gospa prof. Mesesnel.

* * *

Kot ravnatelj sem imel tudi prvič opravka s problemom mamil med mladino. Iz sredstev takoiimenovane Šolske blagajne (Cassa scolastica) sem dobival od šolskega skrbništva potrebno kritje za razna predavanja izvenšolskih strokovnjakov, ki so prihajali tudi iz osrednje Slovenije. To se je dogajalo v okviru vsakoletnih višjih izobraževalnih tečajev, namenjenih šolski mladini in staršem. Na nekatera predavanja smo vabili tudi dijake zadnjih razredov liceja in trgoveškega zavoda.

Predavali so nam na primer univerzitetni profesor in slovenski akademik Anton Slodnjak o razvoju slovenskega naroda med drugo svetovno vojno in dr. Jurij Zalokar, tedaj ravnatelj psihiatrične bolnišnice v Begunjah pri Lescah, o problemu zasvojenosti mladih z mamili.

Dr. Zalokar je šolski mladini predočil nevarnost mamil za umski in sploh zdravstveni razvoj mladega človeka, ki lahko kmalu izgori v ognju, ki si ga je sam nepremišljeno podtaknil. Samo osveščenost lahko mladino reši pred propadom. Dr. Zalokar je dalj časa prebil na Holandskem, v glavnem v prestolnici v Amsterdamu, ki je že tedaj veljala kot evropsko središče za razpečevanje mamil.

(Dalje)